

PAUza

Akademicka

Rok XI

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 449

Kraków, 13 grudnia 2018

pauza.krakow.pl

pau.krakow.pl

Przywrócić imię własne...

Zmiana bądź odebranie imienia własnego lub nazwiska rodowego są bardzo bolesne. Dowodzą tego wieloletnie starania w sprawie polskiej pisowni nazwisk Polaków na Litwie oraz opór Turków wobec tego typu reform w Bułgarii w latach 80. XX w. Jest to równie bolesne, gdy chodzi o imię własne dyscypliny naukowej – o likwidację jej nazwy, a w tym przypadku trzech nazw: antropologia (kulturowa, społeczna), etnologia, etnografia, skreślonych z właśnie przyjętej listy dyscyplin naukowych. Pod tą trójnazwą polska etnologia/etnografia/antropologia kulturowa jest obecna w świecie od ponad 150 lat. W Polsce uznała ją Akademia Umiejętności w 1873 roku, powołując odpowiednią komisję. Budowaliśmy wspólnotę uczonych ponad zaborami (czasopisma wydawane we Lwowie, Krakowie i Warszawie), prowadziliśmy wówczas egzotyczne badania na różnych kontynentach, podejmowaliśmy współpracę międzynarodową w czasach, gdy nie istniało państwo polskie. Jednym z pierwszych instytutów Towarzystwa Naukowego Warszawskiego był Instytut Nauk Antropologicznych i Etnologicznych, zlikwidowany w 1952 roku.

Nazwy własnej nie można sprowadzać do definicji desygnatu. Kryje się za nią człowiek, wspólnota. Nazwa jest częścią tożsamości badaczy. Wyrażają ją tworzone przez nas instytucje, rytuały, pamięć o Ojcach Założycielach, składane im w darze księgi jubileuszowe (niepunktowane), doktoraty honorowe – w 1984 roku doktorem honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego został antropolog, uczeń Bronisława Malinowskiego, Sir Raymond Firth. Te wszystkie działania utrwalały pamięć dokonań i tym samym ciągłość kultury naukowej. Zapewniały nam kontynuację dociekań skierowanych na to samo od 150 lat pytanie, pytanie wciąż aktualne i aktualizujące się dzisiaj w dobie globalizacji i migracji, pytanie o mechanizm powstawania i skutków różnorodności kultur w obrębie jednego gatunku przyrodniczego – człowieka.

Pod nazwą antropologii/etnologii jesteśmy znanymi i uznanymi partnerami prac badawczych, członkami międzynarodowych organizacji sławistów, mongolistów, afrykanistów, amerykańistów itd., a przede wszystkim istniejącej od 100 lat International Union of Anthropological and Ethnological Sciences. Na ironię zakrawa fakt, że najbliższy kongres Unii odbędzie się w Poznaniu w roku 2019, gdy nazwy żadnej z naszych dyscyplin nie będzie już w polskim spisie nauk.

Słowo „sciences” w nazwie Unii sygnalizuje, że nie wszyscy antropologowie określali i określają siebie jako humanistów. Dążenie do ścisłości w rozumieniu nauk eksperymentalnych wykazywali m.in. nasi uczeni, w tym Bronisław Malinowski, światowej sławy antropolog. Nadal czynimy próby w tym kierunku. Nawiązujemy do różnych modeli nauk. Nie wszyscy sprowadzają kulturę do tekstu. Niektórzy optują za współpracą z naukami społecznymi, inni – eksperymentalnymi. Od nauk o kulturze odróżnia nas prowadzenie intensywnych, długoterminowych badań terenowych i zasada obserwacji uczestniczącej. To właśnie uzyskiwane dzięki nim wyniki stały się źródłem inspiracji dla nauk o kulturze (nowa humanistyka), a także dla badaczy różnych dziedzin szczegółowych, jak antropologia medycyny, praw człowieka, integracji europejskiej, teatru, słowa i innych. Antropologia i etnologia jako kierunki nauczania są cenione przez studentów, bez których groziłby nam uwiąd, jak to bywa, gdy nie ma następstwa pokoleń.

Antropologia/etnologia światowa od swych początków była związana z powstawaniem stowarzyszeń obrony praw aborygenów, kobiet, dzieci, a więc grup słabszych. Ich działalność zaowocowała sformulowaniem zasady kształcenia ludzi o otwartych umysłach, otwartych na Inność, Równość, Szacunek, zdolnych do dialogu.

To nie jest tylko sprawa zmiany wizytówki. To sprawa tożsamości i budowanej od ponad 150 lat tradycji oraz realizowania misji nie tylko w Polsce. Panie Ministrze, dobry gospodarz nie powinien tego przekreślać.

ZOFIA SOKOLEWICZ

Instytut Etnologii i Antropologii UW

Kraków

Partnerem czasopisma jest Miasto Kraków